

מלחמת תרבויות

מרד להמציא מחדש זהות המחזור הראשון אישה הסתגרות פער הדורות מלחמת תרבויות נתק התרחקות היפרדות

אני בת 40, נשואה לקובי (נישואים שניים), אמא לענבר, בת 13, ולשני בנים, אלון ורפאל.

ענבר בת שלוש־עשרה וחודש בערך, ואנחנו בעיקר לא מפסיקים להשתאות מזה. כשחשבנו על גיל ההתבגרות, חשבנו שזה משהו שעדיין לפנינו, ואז הסתבר לנו שזה מתחיל כבר בערך בגיל אחת־עשרה. אצל ענבר זה התחיל בהתנהגות. ההתנהגות הקדימה אצלה את ההתפתחות המינית. אבל בעצם, ענבר גם נולדה קצת "בגיל ההתבגרות", תמיד היא היתה מרדנית, והיו לה – לא הייתי אומרת מצבי רוח – אבל היה לה מין אגואיזם של גיל ההתבגרות.

ענבר הפוכה ממני בתכלית במרד הנעורים שלה. במרד שלה היא ממציאה את עצמה מחדש. כשהיא היתה בגן היו לה בעיות רגשיות ואז היא אובחנה כמחוננת, ובהמשך גם הלכה לכיתת מחוננים, ובהתחלה היתה מאושרת. בשנתיים הראשונות, כיתות ג', ד' – היא עדיין לא היתה אז בגיל ההתבגרות – זה מאוד התאים לה. היה נראה שהיא מצאה את עולמה ואת סוג הילדים שמתאימים לה. אבל איכשהו, לאט לאט, אולי זה היה קשור למורה, שמענו ממנה יותר ויותר ביקורת על הילדים בכיתה, שהם נורא תינוקיים ושהם חננות. לאט לאט היא נמשכה יותר לילדים ה"רגילים". זאת אומרת, שממצב שבו היא הלכה לכל מקום כמו נושאת דגל: "קוראים לי ענבר ואני ילדה מחוננת", היא עברה להתייחס בבוז לכל מי שיש לו עניין אינטלקטואלי במשהו, כמו ה"חננות". ממצב שבו היו לה תחומי עניין – חוג מדע, ואמנות שהיא היתה עושה בבית עם הרבה תשוקה ולהט – כל

הזמן היא יצרה דברים – הכול נעלם כמעט בבת אחת והפך לעניין באופנה, בלבוש, במוזיקה "טיפוסית" – נקרא לזה כך, כדי לא להגיד מוסיקה דבילית – מוסיקת פופ נחותה מאוד.

אני מודעת לזה שיש לי נטייה להסתכל עליה בהשוואה למתבגרת שאני הייתי. מצד אחד, הייתי ילדה מאוד פופולרית, אבל מצד שני היו לי גם הרבה תחומי עניין, ואהבתי ללמוד ולא התביישתי בזה. החביון שלי לקח יותר זמן. בגיל הזה הייתי ממש טום בוי – רכבתי על סוסים והשתתפתי בחוג סיירות שהיה מאוד ספרטני, עם הרבה טיולי שטח לא מפנקים. והיא, מגיל אחת עשרה בערך, היא ממש נערת זוהר. את צריכה לראות אותה יוצאת לבית הספר. היא נורא מקפידה על הלבוש שלה, זה הנושא שהכי חשוב לה בחיים. היא מתעניינת במזג האוויר רק כדי לדעת מה ללבוש. היא הרבה יותר מפותחת מבחינה מינית ממני בגילה. אצלה זה התחיל הרבה יותר מוקדם. אני קיבלתי את המחזור בגיל חמש עשרה, והיא... ברבע לשלוש עשרה בערך...

סיפור המחזור הראשון שלה היה ממש מאלף. אף פעם לא היתה לנו "השיחה" הזאת, כי... זה עלה כאילו באופן טבעי בבית. או שראו אותי לוקחת טמפון, או שראו שיש טמפונים בשירותים, זה לא היה משהו סודי. לי היתה תחושה שבגלל שאצלי זה התחיל רק בגיל חמש עשרה, אז גם לה זה לא יקרה כל כך מוקדם – גם לא היו לה מי יודע מה איזה ציצים. אבל מתישהו, כאם טובה, קניתי לה בכל זאת כל מיני סוגים של תחבושות והראיתי לה שיש בבית על כל צרה שלא תבוא. יום אחד ישבנו בסלון כל המשפחה, קראתי סיפור לאלון, שהיה בן עשר, רפאל, הבן הקטן, בן השלוש, כבר ישן... קובי צפה באיזה סרט דוקומנטרי לצורך העבודה שלו, ופתאום היא הופיעה עם תחתונים עם דם והציגה לי את זה ככה, "תראי!" מבט כזה... היתה לי הרגשה כאילו שהיא מנסה לזעזע... חשבתי על זה אחר כך הרבה, זה לא היה מבט של גאווה, אבל גם לא היתה לה שום בושה. ואם היתה בושה, היא לא היתה מראה אותה. זה היה כאילו שהיא ניסתה לשים את זה הכי על השולחן – עכשיו זה קרה ועכשיו אני ממהרת להראות את זה! אפילו היה בזה משהו כמעט אוטיסטי, כמו שילד קטן מראה דברים – עשיתי קקי. אבל זה לא היה הישגי. זו כאילו היתה הדרך הכי פחות מביכה שהיא

מצאה, ככה הרגשתי. כאילו, "אני לא עושה מזה עניין, לא מסתירה את זה." אני נורא התרגשתי. ישר אמרתי אוי, איזה יופי. בגלל שאלון היה על ידי, הייתי עסוקה באיך להגן עליו מפני ה"טראומה", כי הוא ישר שאל: מה זה? אז מיד נישקתי אותה ואמרתי מזל טוב ואיזה יופי. ולאלון ישר הסברתי שזה מחזור, דימום, שזה מראה שענבר מתחילה להיות אישה מבחינה גופנית. הוא היה מאוד נסער... אחר כך הוא חקר אותי הרבה. למרות שבעבר כבר הסברתי לו, כשיום אחד הוא אמר לי במקלחת, אמא, יש לך חוט בפיפי. היא קיבלה את זה מאוד קל, וגם לא כאבה לה הבטן, ואני שמחתי שזו לא חוויה טראומטית כמו ששמעתי על חברות שהתעוררו במרחץ דמים בטיול שנתי או מצאו את עצמן במסיבה עם מכנסיים לבנים כשזה קרה להן. שמחתי שזה ככה. הרגשתי גם שצריך שהיא תרגיש שזה משהו חגיגי ויפה, אז קניתי לה סט יפה כזה בסגנון האהוב עליה של תחתונים וגופייה. כמוכן, בדיעבד הסתבר שזה לא היה הסגנון האהוב עליה אלא עלי. היא יותר טיפוס של תחרה.

אחר כך לא הפסקתי לחשוב על זה. נורא התרגשתי. גם הרגשתי שקובי עובר על זה לסדר היום יותר ממני, למרות שגם הוא אמר לה מזל טוב. נורא שמחתי שהוא היה שם ושהיא לא הסתירה את זה ממנו, כמו ששמעתי על חברה שלה, שאמא שלה סיפרה שעד עכשיו היא מסתירה את זה מהאבא. בשבילי זה כאילו היה הרגע שאומר, זהו, עכשיו היא באמת אישה. אני יודעת שיש נשים שברגע שהבנות שלהן הגיעו לגובה שלהן, פתאום התחילו ללכת עם נעלי עקב, להראות את יחסי הכוחות. אני לא הרגשתי תחרות איתה. קודם כל שמחתי שהיא נורמאלית, כי לי זה קרה רק בגיל חמש-עשרה וזה נורא הלחיץ אותי. הלכתי לרופא לראות אם הכול בסדר. אמנם ידעתי שככה זה היה אצל אמא שלי ויכול להיות שגם כך היה אצל סבתא שלי... אז עם ענבר, קודם כול, נורא שמחתי. היתה לי שמחה כזו בשבילה שזה בגיל הכי נורמלי, לא מאוחר וגם לא מוקדם מדי – בכיתה שלנו היתה ילדה נורא מסכנה שקיבלה מחזור בגיל שמונה – נורא רווח לי שהיא בדיוק לפי הסטנדרט. שמחתי בתגובה שלה, שנראתה לי יותר נורמלית מהסתרה. אחר כך, במשך הזמן, התחלתי לחשוב גם על הצד הקצת אוטיסטי במובן של ילדותיות, כאילו היא לוקה במין אוטיום חברתי, איך שהיא זורקת תחבושות בפח בצורה נורא גלויה. אמנם, מצד אחד, אני אומרת, איזה יופי שהיא לא

מסתירה. ראיתי פעם בסרט של ג'יי קמפיון נערה שהיתה מחביאה, במשך חודשים, סמרטוטים עם דם בחדר שלה ומחוץ לבית, משהו ממש פסיכוטי. אני לא רוצה שהיא תרגיש שזה משהו מלוכלך, או לא בסדר, אבל מצד שני, כבר אמרתי לה כמה פעמים, שבשביל אלון זה דבר מאוד מרעיש, אולי מזעזע, שהוא נכנס לבית שימוש ורואה דבר כזה. בכל זאת, יותר נעים לא לראות... רורשאך של דם. היא לא מקפידה. החדר שלה נורא מבולגן. היא "חורנית" כזאת. מצד אחד היא נורא מקפידה על הלבוש שלה. כשהיא יוצאת לרחוב, היא נורא זוהרת ויפה, אבל היא יוצאת מתוך מאורה כזאת. אבל אני מעדיפה את זה על פני הסתרה.

היא תופסת אותנו כנורא אנכרוניסטים. זה אפילו קצת מקסים אותי שהיא כל כך מנותקת מאיזה סקאלה של הורים אחרים. יחסית אנחנו ממש לא ההורה עם חליפת שלושה חלקים, אבל בכל תחום היא אומרת, "את לא מבינה". למשל הפייסבוק. דיברתי איתה על זה, שיחקתי כאילו אני בכלל לא יודעת מה זה... ניסיתי להראות לה אילו כוחות כלכליים שולטים בדבר הזה, ומנסים לתמרן אותם להיות צרכנים, שכל מה שהם עושים שם זה לייצר איזו אדווה של הבל, לייצר שיחה שלא אומרת שום דבר, רק מה נשמע, מה העניינים, ולייקים. כשניסיתי לשדל אותה לשים בפייסבוק המלצה על סרט אינטליגנטי שראינו יחד, היא התנגדה – לא! אני לא מוכנה! אלון בהתחלה קצת נעתר כשהצעתי גם לו, אבל היא מיד אמרה, מה פתאום? זה אח שלי, ואני לא מוכנה שיגידו שהוא חנון!

לא מזמן חברה לשעבר מבית הספר הקודם אמרה לה, שמעתי שנעשית פקאצה, והיא נעלבה וסיפרה לי. אמרתי לה, אם את רוצה לשמוע את האמת, יש הרבה מרכיבים עכשיו בהתנהגות ובדיבור שלך, שהם באמת פקאציים. את יכולה להגיד שזה לא אכפת לך, אבל אם זה כן חשוב לך ואת רוצה שאנשים לא יחשבו את זה עלייך, אז את צריכה לשים לב לדברים האלה ולשלוט בהם. ואז היא אמרה, את לא מבינה בכלל מה זה (פקאצה). בזמן שלך בכלל התנהגו אחרת, את ואבא, אתם לא יודעים... אז אמרתי לה, בואי נכתוב בגוגל פקאצה ונראה אם יש הגדרה... אבל היא ממש סירבה. היא לא מסוגלת לקבל ביקורת. מה שמאפיין אותה עכשיו זה שמיד היא מתחילה לצעוק.

וגם יש כל מיני מילים שהיא אומרת, כמו "הזוי". "מדהים". וכל אחד היא מכנה "ילד". למשל, היא תגיד על מישוה מהכיתה שלה, איזה ילד מעצבן זה, צריך להרוג את הילד הזה. גם על אלון היא תגיד "ילד". יוצא שכל השיח שלה נשמע כמו, אני הולכת לקניון, לזארה, לארומה, וכל זה, וזה הבל. מילה שחוזרת כל שיחת טלפון שהיא מתקשרת נפתחת ב"תקשיבי", או "תקשיב". אנחנו שואלים את עצמנו אם זה אולי משהו תרגומי – "Listen, man". גם שאלנו את עצמנו אם זה אומר שאנחנו לא מקשיבים לה. כי למה היא משתמשת במילה הזאת, תקשיבי, תקשיבי. היא בטח לא מקשיבה לנו. זה נראה לי מסוג הביטויים שפושים, שיש מין צורת פנייה כזאת...

בזמן האחרון אנחנו מרגישים כמו צופים במקרה אנתרופולוגי. ממש כמו מופע. אנשים שבאים אלינו הביתה, חברים, יושבים ומסתכלים עליה. אין לנו טלוויזיה, והם אומרים שלא צריך טלוויזיה, יש את "המופע של ענבר"; היא יפה, זה גם בידור, וכשהיא מתחילה עם הדיבורים שלה והיא נורא חושבת שהיא יודעת המון על העולם, זה מאוד מברר להקשיב לזה. כל ההתנהגות הזאת, זה כל כך רחוק ממני. רק לעתים רחוקות אני יכולה לזהות משהו שגם אני הייתי, שגם אצלי זה היה ככה. אולי כשבחרתי להתחתן בגיל 21 וחצי ולהתגרש חצי שנה אחר כך, גם חשבת או שאני יודעת הכול וכבר מבינה מספיק את החיים.

בכל זאת יש אצלה דברים שנראים לי מאוד טבעיים, וגם אם אני לא מתה עליהם, אני בכל זאת מעודדת אותה, אבל קובי, שהוא נורא פולני, יכול להיעלב מהם: את לא רוצה אותנו? בשבתות, למשל, בדרך כלל היא יושבת בחדר שלה. היא מסתגרת המון. לי זה נראה מנהג של בת-עשרה טיפוסית. קובי הרבה פעמים פונה אליה בפולניות טיפוסית כזאת, בואי שבי קצת עם המשפחה שלך. מה זה, אנחנו לא מעניינים? ואני אומרת לו בפניה, תשמע, זה נורא טבעי, זה בסדר. או שבאים אורחים, קרובי משפחה, אפילו ההורים שלי – היה לה יום הולדת, ולפני יום ההולדת הרהרנו בקול מתי לעשות את האירוע. והיא אמרה בריש גלי, לא, אין לי כוח בתאריך הזה לעשות יום הולדת עם קרובים. אני חושבת שיש בזה משהו... מצד אחד, נורא הערכתית אותה, זה היום שלה והיא רוצה לעשות מה שהיא רוצה; לקום מאוחר, לא

להיות נחמדה אל אנשים, זה יפה בעיני. אבל מצד שני, היא נורא רואה רק את עצמה. נגיד, קרובי משפחה שרק לפני שבועיים קנו לה מתנה... אז כשהיא רצתה את המתנה היא באה, היתה נחמדה והתחנפה, וברגע שהיא קיבלה את המתנה, היא מסתלקת מהשטח. זה גם משהו ילדותי קצת. היא מאוד לא... יש בה משהו באמת ילדותי, כמעט התנהגות של... ילד בן שלוש.

אני מרגישה המון דברים מול ההתבגרות שלה. לפעמים אני נורא מסוכסכת עם עצמי. כאילו יש בי שני אגפים, או יכולת להיות בשתי נקודות מבט ברזומנית. כל פעם אני מזהה אצלי את הרפלקס הראשוני, שהוא באמת קשור גם להתבוננות האנתרופולוגית, שאני מסתכלת עליה כעל איזו מין תופעה כזאת, ואנחנו קוראים לה תופעה, וישר מנתחים את התופעה וזה ישר ביקורתי. יש לי מין רפלקס קודם כול להגיד לה, תחשבי מה זה אומר עלייך, שכל מה שיש לך בראש זה שופינג. אני אומרת, ואז רגע אחרי זה אני מסתכלת על עצמי ואומרת, איזה אמא מבאסת את, כל כך צפויה... זה פער הדורות. ההורים שלי עיקמו את הפרצוף על "שיגעון המוזיקה" ועכשיו אני על ריהאנה. אבל זה בדיוק אותו דבר. אלון אוהב מוסיקה, גם היא, אבל הוא יותר מושפע מאיתנו ונהנה להיות איתנו. אז בימי שישי אנחנו עושים מין ערב כזה של שירים כבקשתך ב-youtube. מבחינתי ומבחינת קובי זה נורא מקסים שאפשר לראות את כל הלהקות שפעם בקושי ידענו איך הן נראות, בקושי היתה איזו תמונה בלהיטון-עולם הקולנוע. אלון תמיד מתעניין בזה ומצטרף אלינו, ואנחנו גם שמים דברים שהוא רוצה לראות והוא באמת נמשך לזה, לרוק. והיא שמה על זה פס ובהפגנתיות הולכת לחדר. אנחנו אומרים לה, זה מיק ג'אגר! כל בן תרבות צריך... זה לא שאנחנו אומרים לה בואי תשמעי את מוצרט. זה מיק ג'אגר! נורא חשובה לה הנבדלות, כנראה.

זו מלחמת תרבויות. עד כדי כך שאני לפעמים מרגישה כאילו אלון הוא חייל שלנו... כאילו אני אומרת, אלון, הבן הטוב... מה זה ה... "היא לצרינו והוא לנו"? באמת יש לי הערכה אליה. אני גם באיזה מקום חושבת שהיא במצב מאוד קשה שהיא נאלצת למרוד. זה גיל של הגדרה עצמית והיא יצרה את הדבר שהכי נבדל. היא כל השנים היתה נורא בצלמנו... וזה משעשע, לפעמים

יש לה מעידות לשוניות, ואז היא כמעט מתנצלת על זה... היום היא אמרה לי בטלפון שהמורה הפסיקה להיות שברירית ונעשתה מאוד אסרטיבית, אז אני אומרת לה, אוהו, איזה מילים, שברירית ואסרטיבית, אז היא אומרת, אני אפילו לא בטוחה שאני... סתם זרקתי את המילים האלה. במעין התנצלות. או שהיא אמרה לי אתמול על מישהי שההוויה שלה... אמרתי לה, כל הכבוד, אמרת הוויה, אז היא ישר, לא בטוחה שאני יודעת מה זה הוויה! אני ממש רואה שזה מאיים עליה, כשהשורשים האלה מבצבצים. כשאני אומרת לה, בעצם גם את חננה, היא רואה בזה עלבון, הקללה הכי נוראית.

מה שכואב לי נורא, שזה גורם לנתק. כל פעם שהיא יושבת בחדר שלה ומצ'וטטת עם החברות שלה ואנחנו יושבים עם אלון ורואים סרטים ב-youtube, אני כן מרגישה שמשוהו שם עובר משם אלינו... המסדרון מפריד בינינו והיא חיה את עולמה ומי יודע מה... אבל עצם זה שהיא לא על ידנו, בזמן שאלון יושב מחובק איתי על הספה ואוהב את זה שיושבים ביחד מתחת לשמיכה, זה סוג של נתק שיש בינינו. גם שמנו לב שיש לה רתיעה פיזית, היא פחות מנשקת. היא ממש מסיטה את הראש. כשאנחנו נפרדים ממנה בבוקר, היא ממש מזיזה את הראש. משהו מאוד אינסטינקטיבי. אני זוכרת שגם לי היתה תקופה שהרגשתי שאני נרתעת מההורים שלי. אני לא נעלבת ממנה. בדרך כלל אני לא נעלבת ממנה – כמו שאני לא נעלבת מרפאל – גם אם הוא לפעמים אומר לי: את שקרנית. הכי הרבה זה יכול להכעיס אותי שענבר קוראת לי שקרנית – היה בינינו איזה ויכוח לגבי משהו שהסכמנו עליו, לפחות כך חשבתי, אבל היא ראתה את זה אחרת, ואז קראה לי שקרנית, ועוד אמרה את זה לפני אנשים אחרים. אז אמרתי לה, אני לא אקרא לך בחיים שקרנית, לא בחוג המשפחה ובטח שלא אגיד לך את זה לפני אנשים אחרים. ככה לא מדברים, לא רק אלי. ההבדל ביני ובין קובי הוא שקובי נורא... יש לו איזו תודעה פולנית של "הורה": "יש דברים שלא אומרים להורה, זו חוצפה". אותי זה לפעמים נורא מחליא. נכון, אחת השגיאות שעשינו איתה בגיל צעיר, זה שאני הייתי נורא דמוקרטית איתה. אבל אני באמת חושבת שמותר לה להגיד דברים, אני לא רואה בזה חוצפה. אני חושבת שחוצפה זה ביטוי נורא פטרוני. רק מי שמתחתיך מתחצף אליך. אבל אני גם חושבת שלא מדברים ככה לאנשים.

ההתרחקות שלה נראית לי מאוד טבעית. אני מבינה את זה, באמת. אני באמת לא נעלבת, לפחות לא כלפי חוץ. לפעמים אני כן קולטת את ההערכה שלה לדברים שאני עושה. אבל באופן יחסי, את מה שאני עושה היא תמיד לא מעריכה. למשל, אנחנו לא מרוויחים הרבה כסף, במיוחד מאז שקובי עשה שינוי מקצועי, אז היא נורא מזלזלת בזה. אני קולטת את הלגלוג שלה. אני מרגישה נורא חזקה על ידה, חזקה במה שאני עושה. כסף באמת לא חשוב לי. אם אני לוזרית מבחינה כלכלית, זה לא חשוב בעיני, אז אני באמת לא נעלבת מזה. אני באמת בטוחה במה שאני עושה וחושבת שזה משמעותי, אז אני לא נעלבת. זה כמו שאני לא איעלב מאמא שלי אם היא תמתח ביקורת על דברים שאני עושה. זה כמובן לא אומר שאני לא יכולה להיעלב ממנה בדברים אחרים. למשל, פעם היא העירה משהו לגבי האמהות שלי – לא זוכרת מה זה היה – ומוזה כן נעלבתי. עוד משהו שיכול מאוד לפגוע בי זה אם, למשל, ההורים שלי (שגרים במצפה בגליל) יהיו בתל אביב, אבל לא יקפצו לבקר אותנו ביד אליהו. פעם זה קרה, ושמעתי על זה כלאחר יד מאח שלי, כי אליו הם כן באו כדי להביא לו משהו, וממש נעלבתי. הייתי אז אחרי לידה, ולא הבנתי איך אין להם צורך לבקר אותי, או את התינוק החדש. למה הסיפור הזה עלה לי עכשיו? אולי כי כמו ההורים שלי, גם ענבר נתפסת בעיני כאדם לא אפוי, לכן יש לה צדדים עדיין מאוד ילדותיים. היא לא ישות שיכולה להעליב אותי. כמו שאני לא נעלבת מרפאל הקטן. קובי כן נעלב מרפאל, אם הוא יגיד לו, היום אני לא רוצה שאבא ייקח אותי מהגן, רק אמא, הוא ייקח את זה קשה. בעיני יש בזה משהו טבעי.

בתור אמא של מתבגרת, אני חושבת שאני צריכה להבליג וגם לתת לה לבטא את האנטי שלה. מלחמת תרבויות זה נורא חשוב, ואני מרגישה שאני צריכה לתת לה לבטא את התרבות שלה ולא לשלול אותה. אני יותר מדי פעמים שוללת אותה בצורה כמעט אינסטינקטיבית. מצד שני, אסור לי לזוותר על התרבות שלי, וגם לא על הרצון לחנך אותה לאור הערכים שאני מאמינה שהם חשובים. זו אולי פסיכולוגיה בגרוש, שילד מרגיש מתי ויתרת עליו, אבל אני רוצה שהיא תרגיש שלא ויתרו עליה. אני יודעת שהיא תשב בחדר עסוקה בעניינים שלה ואני יכולה לא להיכנס לשם ויעברו המון שעות, אבל

הרבה פעמים אני מרגישה צורך לבוא, לפתוח את הדלת להגיד לה, שלום, אנחנו פה, אנחנו משפחה, מה שלומך? לפעמים זה נראה לי נורא מלאכותי, כי היא נשאת נורא אדישה. אבל אני אומרת, אם לא אעשה את זה, יכולות לחלוף שעות. מתישהו בהדרגה משתבש המנגנון הזה, שהוא נורא טבעי עם ילדה בת שלוש וחצי, שברור לך שכל היום את מחבקת ומנשקת אותה – ופתאום הפערים בין החיבוקים האלו הולכים וגדלים. אני יודעת שבארה"ב יש פרסומת מגעילה כזאת, "האם חיבוק היום את ילדך?" כאילו, להזכיר לאמריקאים שצריך לחבק את הילד שלהם... כששמעתי את זה פעם ראשונה זה נורא זעזע אותי. כל דבר שם כפוף למסורת של ספרי הדרכה, שצריך להזכיר לאנשים גם את הדבר החושני והכיפי הזה. ולא מזמן חשבתי על זה והבנתי, למרבה הפלצות: ברור לי שאני מנשקת את בן השלוש שלי, אבל יכול לעבור יום שלם או כמה ימים בלי שאני אנשק את בת השלוש עשרה שלי... בדרך לבית ספר זה בחופזה כזה, וזה מעיק עליה. זה גם משהו שצריך לזכור, שהיא גם ילדה קטנה שזקוקה למגע הזה... זה כן נורא חשוב. אני כן ארגיש צער... אני כל הזמן חושבת עליה כמו על גולם, מישהו שנמצא באינקובציה, התהוות לקראת הדבר הבא. זה משהו שכאילו לרגעים מרגיע אותי.

אבל יש ימים שאני נביאת זעם, אומרת שזה דור כזה, ושלכל מיני אנשים יצאו ילדים שהם שונים לגמרי. רק בגלל שהיא כל כך צעירה אז יש לי אמונה פנימית שבסופו של דבר יהיה בה גם משהו מהערכים שלנו, גם אם עכשיו היא לא מוכנה ללכת איתנו להפגנות. כל הדברים שתמיד עשינו, עכשיו היא הפנתה לנו עורף. היא אמרה לאלון, למה אתה הולך להפגנות? הפגנות זה לא כיף. אז אמרתי לה, נכון, הפגנות זה לא כיף, אבל היא עושה עכשיו רק מה שכיף. בגלל שאני הייתי כל כך שונה ממנה, אז יש לי הערכה לזה לפעמים. אם לא עושים כיף בגיל הזה, אז מתי עושים? אם לא שמים זין על הכול בגיל הזה, אז מתי שמים? זה מה שעושים בגיל הזה. זה משהו שהיא צריכה לקחת אותו.

אצלי זה היה אחרת לגמרי. קודם כול, גדלתי במצפה בגליל ולמדתי בקיבוץ, כל העולם היה אחר לגמרי, מהלבוש... המרד שלי בהורים שלי שגררו במצפה התבטא ברצון שלי לעצב את עצמי כקיבוצניקית. למשל, לא רציתי תחתונים

מיני של בנות כי לכל הילדים בקיבוץ היו תחתונים "זלמניים", ואני רציתי רק תחתונים כאלה. רציתי את הבגדים הכי פשוטים. לילדים היו בגדים עם משבצות כאלה של הקיבוץ אז גם אני נורא רציתי בגדים כאלה, ואמא שלי הלכה לחפש לי את הבגדים שרציתי. זהות של משבצות. אז אמא שלי היתה צריכה לאלתר ולמצוא לי אצל אופנת ברוך בנהריה חולצת משבצות... ההורים שלי שיתפו עם זה פעולה. אמא שלי. אבא שלי הרבה יותר מנותק רגשית. אמא שלי אישה קשה, אבל יש לה רגש. קשה לה להביע אותו, אבל יש לה. אמא שלי היתה מאוד מסורה. מאוד ניסתה לעזור לי עם גחמותי. אני חושבת שגיל ההתבגרות שלי התחיל הרבה יותר מאוחר. בגיל של ענבר הייתי יחסית נוחה. השיא ממש, שמתבטא בבוז להורים ורצון להתריס ולעשות דברים מסוכנים, היה אצלי יותר בשנות העשרים. כילדה נורא ניסיתי לרצות. עד עכשיו אני לפעמים נאבקת בזה. עד היום אני מנסה להיות נקודת האור בחיים של אמא שלי. כשהם מתנהגים אלי לא יפה, כל הזמן אני מנסה להבין מאיפה זה בא ולהתנהג אחרת. חשוב לי שהם ישמחו, שתהיה להם נחת ממני. קשה להם להפיק נחת מדברים שהם נורא טבעיים. בגיל של ענבר הייתי מולטי־ספורטאית ואלופת שחייה ואלופת ריצה וכדורסל וסוסים. ואמא שלי לקחה אותי ממקום למקום באוטו, הביאה וחיקתה לי בצייתנות והחזירה אותי. מאוד עמדה מאחורי. היא הרגישה שזאת אחריות שלה כי הם בחרו לגור ביישוב מבודד ולשלוח אותי לבית ספר אזורי, והם הרגישו שזו אחריות שלהם, שיהיה לי כמה שיותר נוח. אני מאוד מעריכה אותה על כך ומתמלאה אשם שאני לא מספיק כזאת כאמא. היא מבקרת אותי על זה ששלחתי את הילדים למשפחתון בגיל שנה פלוס. בימיה עשו ילדים וישבו איתם שלוש שנים בבית, כך שמבחינתה לא הייתי אם מספיק טובה. קשה לה להכיר במושג האם הטובה דיה. או להבין

* אמא טובה דיה: מונח שטבע דונלד ויניקוט בשנות החמישים, בא לתאר אם שנענית לצרכי תינוקה באופן שאינו מושלם. תינוק (וילד) שיחווה גם תסכול, ילמד לדחות סיפוקים, לווסת את רגשותיו ובהמשך, לספק לעצמו את הצרכים. אם שבהדרגה חוזרת לחיים שלה ומספקת לעצמה את צרכיה מסייעת לילדה לפתח עצמאות ונפרדות. למעשה, ויניקוט שחרר את האימהות מעול השלמות – אימהות לא צריכות להיות מושלמות, אלא 'טובות דין'. עוד על המושג ראה בהמשך, בעמוד 240.

שבזכות זה שהילדים שלי חזרו בארבע, אני מאוד פנויה אליהם. אני לא נפרדת מהם, אין לנו בכלל את המוסדות האלה של בייביסיטר ומטפלות, אבל היא לא רואה את זה. אני שומעת את עצמי מדברת עליה כמו שענבר מדברת עלי – "ככה זה היה". כשענבר אומרת לי את זה אני מנסה להיכנס לעזרה ולהגיד, "ככה זה בעינייה", וכמו שאמא שלי נתפסת בעיני כאדם קצת אנכרוניסטי, אז גם אני נתפסת כך בעיניה.

עם זאת, גם אני, עד היום, קונטרה של אמא שלי – למשל, כשמדובר בביגוד. היא תמיד הקפידה על ההופעה, והראתה את הרגליים היפות שלה במיני. משלב מסוים הביך אותי איך שהיא מתלבשת. אמרתי לעצמי – נדרתי! כמו שהילדים אומרים היום – שאני לא אקח לכת שלי את הבגדים שלה, לא אשתחל לדברים האלה. וכשענבר רוצה לקחת ממני משהו – זה קורה רק לעתים נדירות, כי אני האדם שמתלבש הכי גרוע בעולם ותמיד יש לה עצות שבבילי לגבי איך להתלבש, אבל כשקורה והיא חומדת משהו שלי, שמתי לב שזה ממלא אותי שמחה... זה כאילו... באמת... דוגמנית העל, הכהונת הגדולה של הווג חתמה על משהו מהארון שלי! יש בזה משהו... חוץ מזה, כשהיא הולכת עם בגד שלי, אני מרגישה שזה יוצר קרבה. הגוף שלנו מוכל באותו בגד, יש לי נטייה להתלהב מסימבולים סנטימנטליים כאלה... אגב, לפעמים אני כן לובשת בגדים שלה – אבל רק את הסולידריים. סוודרים, דברים כאלה.

כשענבר היתה ילדה, הרגשתי שהיא מאוד בצלמי ובצלם קובי. קודם כול, מגיל צעיר קראנו לה ספרים. כשהיא נולדה, בבית חולים הקראתי לה סונטות של שקספיר שהבאתי – לא פחות. רצייתי שהיא תשמע את הצלילים האלה ותרגיש... היא היתה באמת ילדה מאוד מילולית ונורא התגאיתי בזה, שהיא מילולית ומבריקה. היא קראה המון ספרים, ונהנתה תמיד לנסות לנחש את הסוף שלהם. היה לנו משחק כזה, שאחרי שהיא קראה חצי ספר היא היתה באה לספר לי עליו, וממציאה לו המשך. החוויה של כל שנות הילדות היתה שקוראים ספרים ומדברים עליהם. היתה מין מסורת כזאת. גם קובי היה ממציא להם סיפורים בהמשכים לפי דמויות שהם המציאו. והם היו מציינים אילנות משפחה של הדמויות... זה משהו שאני נורא מתגעגעת

אליו, וממש הרגשתי אָבָל ברגע שעברנו לבית הזה, שבו לכל ילד יש חדר. באמת כבר אי־אפשר היה לחיות ככה, וקיבלנו סכום מאמא שלי, ועכשיו יש לנו דירה ומשכנתה להמון שנים, 25 שנה. כל כך הרבה שנים אימצתי לעצמי את דמות הענייה הרוחנית, שהבית כאילו פוגם... וגם כשהילדים הגדולים התחילו להיות פחות קרובים אלינו – כשפתאום הבנתי שזו תחילתו של תהליך ההיפרדות, הרגשתי שזה בגלל הבית. ההיפרדות קרתה בהדרגה. עד לפני שנה עוד יכולתי לקרוא לשניהם סיפור. היינו יושבים בחדר שלו ומקריאים סיפורים, אבל היא לאט לאט איבדה עניין בלהקשיב לסיפורים שלו. בשנה האחרונה עשיתי עוד איזה ניסיון, רציתי להקריא להם את ההיסטוריה של העולם לצעירים מכל הגילים של גומבריך, ספר כל כך יפה. היינו אצל ההורים שלי ואמרתי, בואו כל יום נקרא פרק. אז אחרי המון זמן שזה לא קרה, הצלחתי לגרום להם... אולי בגלל שלא היינו בבית. היא ישבה והקשיבה, אבל אחרי זה היא אמרה, הספיקה לי פעם אחת. אבל חוץ מזה, אולי לפני שנה פתאום היא שמעה שאני קוראת משהו לאלון שאולי משך אותה, אז היא הואילה לבוא ולהקשיב...

אנחנו לא רואים טלוויזיה בבית. יש טלוויזיה, כזאת של פעם, אני לא יודעת כמה אינצ'ים, אבל אין ערוצים. ענבר אומרת שכשהיא תהיה גדולה, יהיה לה מסך LCD דק ענקי על הקיר, ויהיו לה כל הערוצים והאינצ'ים שבעולם. כשהיא באה להורים שלי היא פשוט מתמכרת, בוהה בלי הכרה. ממש יכולה לשבת מהבוקר עד הערב. בהתחלה היה לי קשה עם זה, אבל אחר כך אמרתי לאמא שלי – גם היא כבר לא יכלה לסבול את זה – שתינה אצלה. אמא שלי מקליטה לה סדרות, אחת מהן טעמי בכלל לא לגיל שלה, אבל אמא שלי ביקשה את רשותי לפני כן והרשיתי לה... אני זוכרת מגיל יותר צעיר, הייתי אולי בת שבע, שלא הרשו לי לראות סדרות. אצל ההורים שלי היה משטר שהולכים לישון בשבע וחצי, והיתה לי כמיהה חזקה לראות. אני זוכרת חוויה מאוד עזה שלילה אחד הרשו לי ואז כנראה שכחו ושלחו אותי לישון, והתעוררתי באמצע הלילה כשכולם כבר ישנו וכעסתי כל כך, אז אני יכולה להבין את זה.

גם עם הבגדים שלה אני ממש משתדלת... אני זוכרת כל מיני תגובות של אמא שלי על הבגדים, ואני מבינה שזה גם פער דורות, אז אני משתדלת

לא להעיר לה, אלא אם כן זה ממש... ממש מוגזם, או כשהיא לא מבינה שזה כמו לצאת חצי ערומה, אז אני מעירה לה.

ענבר עכשיו כל כך ספציית בכל נושא הלבוש. תיקנתי לה את מכונת התפירה הישנה של אמא שלי והיא תופרת. בהתחלה תפרנו קצת ביחד, אבל מהר מאוד היא השתלטה על זה, עכשיו היא הרבה יותר טובה בזה ממני, ועושה הכול לבד. לפעמים אני מתלווה אליה, פחות ופחות, לקנות בגדים. או עכשיו, כשהיה לה יומולדת, הלכתי איתה לחנויות האלה. אותה זה מילא אושר, ולי היה נורא עצוב עליה, כי אני לא האמא הנכונה שבביל זה, יש אמהות שאוהבות את זה, ויש להן כסף. צריך את השילוב הזה. אותי זה נורא משעמם. הרגשתי שבשבילה זה נורא חשוב. היא גם רצתה להראות לי כמה היא שולטת בזה. ויש גם משהו נחמד, שלפעמים אני קולטת בה ניצוצות של חתרנות שבכל זאת הצלחנו להחדיר בה... למשל, היא הולכת לטופ שופ, מסתכלת שם בעין בוחנת על דגמים ומעתיקה ותופרת לבד, וזה מקסים. אני מעריכה את האומץ שלה לבוא בלי ידע ובמין ביטחון כזה לתפור שמלה, זה מקסים בעיני. אני גם מאוד שמחה שבבילה שהיא נורא חברותית. עכשיו היא בפרחה חברתית, כל היום שולחת סמסים, מדברת בטלפון, ובפייסבוק, והולכת למסיבות ויוזמת מסיבות. זה משהו שאני נורא שמחה בו שבבילה. נחמד בעיני שהיא כזאת, חיית מסיבות. נראה שבסך הכול היא גם לא חושבת עלינו דברים כל כך רעים, כי למשל, היא רצתה לעשות מסיבת פיג'מות לחברות שלה. בהתחלה דובר על זה שנגלה לבית של חברים, אבל בסוף זה לא הסתדר, אז היא אמרה, טוב, לא נורא, יישנו כולן בחדר שלי. אני זוכרת את עצמי, שלא נהניתי לישון בבתים של חברים ולקום בבוקר ולראות את ההורים... וכל הסצנה הזאת של חדר אמבטיה ובית שימוש... אמרתי לה, "את בטוחה?" והיא אמרה, בטח, זה סבבה. "סבבה", זאת המילה שלה. באמת נחמד, שהמילה שלה זה סבבה ולא באסה.

אבל היא רק ילדה... רק בת שלוש-עשרה. אני בטוחה שהיא עוד תבוא ותטיח בי דברים אמיתיים, בטח אז אני באמת איעלב. בעיקר אם יהיה מדובר במגרעות שאני בעצמי חושדת שיש לי אותן, אז אני איעלב. אני

מתארת לעצמי שעוד יהיה קשה איתה. לא בריא לחשוב כך, אבל היא תמיד היתה נורא עזה וקשה יותר. היא באמת ילדה בכורה שכזו, שרגילה שהכול סובב סביבה. ועכשיו היא קולטת, נגיד, דברים שאנחנו אומרים בצחוק, לה אנחנו קוראים הוד מלכותה... תמיד קובי היה מכין לה אוכל נורא טוב ומושקע, המון דברים. והיא קצת התרגלה להיות נסיכה כזאת. אלון יודע לתפוס הרבה פחות מקום. היא נורא חזקה. אנחנו רואים את זה בסרטי וידיאו משפחתיים, איך מגיל צעיר היא ממש היתה משתלטת על המרחב, על הפריים של הצילום, מדברת ומדברת... ואחר כך, כשאלון גדל, ראינו איך היא מגמדת אותו... כל הזמן הוא נדחק שם, נהדף הצדה, מונמך.

בסופו של דבר אני מרותקת לניסיונות שלה לגבש לעצמה זהות – גם בבית וגם בחוץ. עם כל המאמצים שלה להיות קולית, בעיני היא ממש חננה. למשל, היא היתה מזועזעת מזה שילדים שותים אלכוהול. בבית אנחנו שותים יין. אני מציעה לה לשתות, אבל היא ממש נרתעת. וסמים, יש בתיים שמעשנים בהם... היא התחללה כשפעם סיפרתי לה איך בטעות לקחתי טריפ... ואחרי זה היא חושבת שאנחנו חנונות... ואני מספרת לה שיש אנשים טובים שמעשנים... בעצם, היא נורא צייתנית ואחראית. למשל, אם היא נוסעת למקומות לבד, היא מתקשרת, אם היא מאחרת, היא מודיעה. זה הפער. אני עדיין מרגישה שאני מכירה אותה מאוד. שהיא חשופה לי. יש הורים שמתארים מצב שונה, שאין שפה משותפת עם הילד, שהוא זר. יש כאלה שממש נרתעים מהילד... אני לא מרגישה את זה. היא גם חמודה כזאת. מורדת צעצוע.